

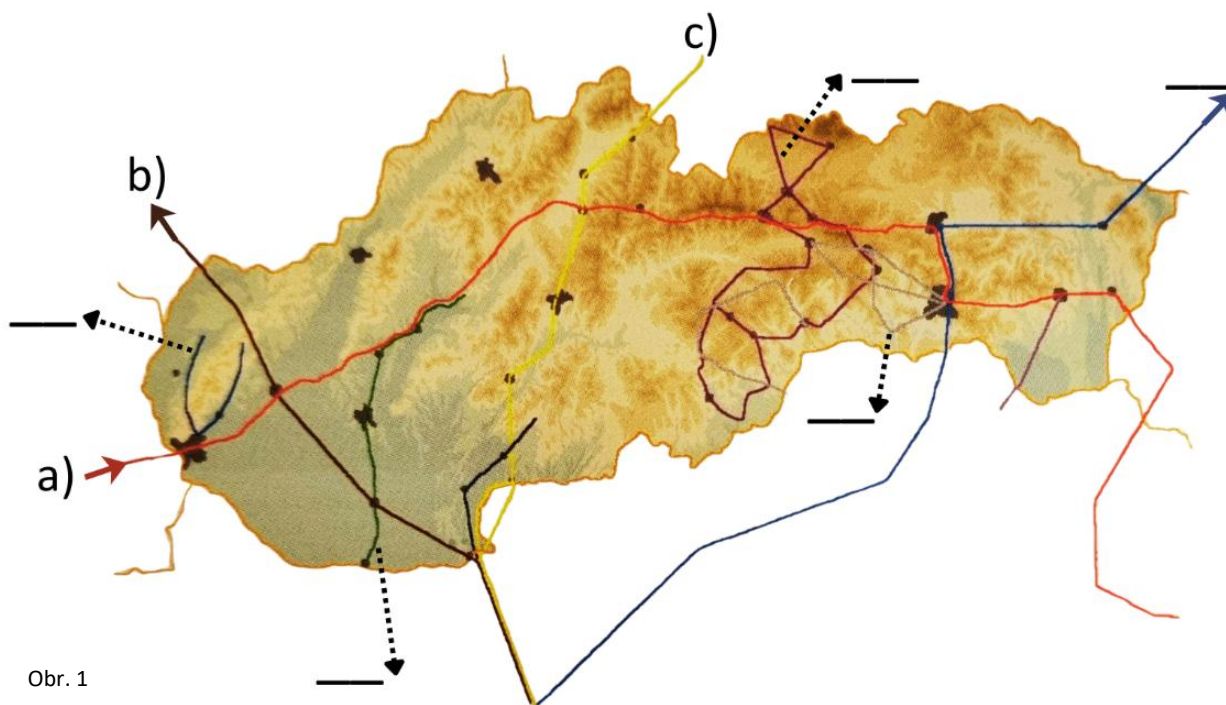
Celoslovenské kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ

18. ročník, školský rok 2025/2026

Písomný test pre kategórie A a B

Odpovede zapisujte do Odpovedového hárku.
Odpovede zapísané mimo Odpovedového hárku budú považované za neplatné.

1. Na mape Slovenska sú farebne vyznačené významné cesty, ktoré v minulosti prechádzali jeho územím. K trasám ciest označeným v mape písmenami a) – c) doplňte do tabuľky pod obrázkom ich názvy a názvami uvedenými v tabuľke za písmenami d) – f) označte príslušné trasy v mape. (Stačí uviesť zástupné písmená. Dve vyznačené možnosti v mape sú navyše.)

Dopíšte názov cesty podľa mapy:	Uveďte názov cesty do mapy:
a)	d) Malokarpatská vínna cesta
b)	e) Ruská cesta
c)	f) Gotická cesta

2. Aké je súhrnné pomenovanie pre tieto typy historických prameňov (podľa odbornej klasifikácie)?

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

3. Doplňte do viet za písmenami a) – h) chýbajúce pojmy tak, aby boli vety pravdivé.

- a) Vypelá mezopotámska civilizácia vytvorila pomerne sofistikovaný závlahový systém, klinové písmo či šesťdesiatkovú sústavu. **A)** _____, ktorý je považovaný za najvýznamnejšieho panovníka starobabylonskej ríše, dal vypracovať jeden z najstarších právnych kódexov sveta.
- b) Egypťskí panovníci, ktorí vo svojich rukách sústredili absolútnu moc, niesli titul **B)** _____.
- c) Jedna z najstarších mestských kultúr ležiaca na území dnešného Pakistanu vznikla v povodí rieky Indus v mestách, ktoré sa neskôr pýšili pravouhlými ulicami, sústavou vodovodu či kanalizáciou – Mohendžodar a **C)** _____.
- d) Čínskeho filozofa **D)** _____ žijúceho v rokoch 551 – 479 pr. Kr. považujú za zakladateľa filozoficko-náboženského systému, ktorý je spolu s taoizmom a budhizmom jedným z troch hlavných čínskych filozofických smerov a svetonázorov.
- e) Féničania založili v roku 814 pr. Kr. jedno z najväčších obchodných miest severnej Afriky – **E)** _____. Jeho obyvatelia začali v 6. stor. pr. Kr. prenikať do Hispánie a okolo roku 237 pr. Kr. ju kolonizovali, aby získali zdroje striebra a žoldnierov pre boj proti Rímu.
- f) Aténsky štátnik Perikles inicioval výstavbu komplexu budov nazývaného **F)** _____, ktoré mali slúžiť na veľkolepé oslavy. Dohľad nad stavebnými prácami trvajúcimi 40 rokov mal sochár Feidias.
- g) Členovia prvého triumvirátu si rozdelili sféry vplyvu v Európe – Hispániu získal Pompeius, územia na partskej hranici Crassus a Caesar si začal podrobovať Galiu. Kapitulácia galského náčelníka **G)** _____, ktorú Caesar prijal v roku 52 pr. Kr., znamenala definitívny koniec galskej nezávislosti.
- h) Pri sťahovaní národov (375 – 568) prenikli na územie Západorímskej ríše, ktorá vznikla z rozhodnutia cisára **H)** _____ rozdelením Rímskej ríše na dve časti, mnohé barbarské národy podieľajúce sa na jej zániku v roku 476 po Kr.

4. Vytvorte správne trojice v kombinácii: osobnosť, udalosť, ktorá sa s ňou spája, a rok, kedy sa udalosť odohrala, napr. 1-A-I.

osobnosť	Udalosť	rok
1. Karol Róbert	A) Viedol ľudové povstanie sedliakov proti Turkom, ktoré sa však obrátilo proti šľachte. Po potlačení povstania bolo zakázané slobodné sťahovanie sedliakov a vyhlásené poddanstvo.	I. 1514
2. Belo IV.	B) Pod tlakom nižšej šľachty vydal listinu garantujúcu dedičnosť šľachtických majetkov.	II. 1312
3. Gejza	C) Porážka jeho vojska na juhu dnešného Maďarska osmanskými silami znamenala zánik stredovekého kráľovstva a otvorila cestu postupu tureckých vojsk.	III. 1222
4. Žigmund Luxemburský	D) V bitke pri Rozhanovciach zlomil moc oligarchistického rodu Omodejovcov na východnom Slovensku.	IV. 1414
5. Vladislav II. Jagelovský	E) Zvolal snem v Kostnici, ktorého cieľom bolo odstrániť veľkú schizmu v cirkvi. Jeho súčasťou bol aj proces s českým kazateľom Jánom Husom.	V. 1241
6. Juraj Dóža	F) Položil základy uhorského štátu/kráľovstva.	VI. 1526
7. Ondrej II.	G) Čelil tatarskému vpádu, ktorý skončil jeho porážkou a útekom zo spustošenej krajiny do Záhrebu.	VII. 972

5. K definíciám uvedeným za písmenami a) – d) dopíšte pojmy, o ktorých referujú.

- príslušníci duchovného stavu
- povinný poplatok v peniazoch alebo dávky v naturáliách
- človek v závislom postavení vykonávajúci určité služby pre lénneho pána
- spôsob fungovania inštitúcie (mesta, dediny a pod.) prostredníctvom volených zástupcov

6. Už v 13. storočí upozornil benátsky cestovateľ Marco Polo Európanov na netušené bohatstvo Východu. Svojim cestopisom nadchol moreplavcov, dobrodruhov, lodiarov i obchodníkov. Poznatky o iných kontinentoch podnecovali západoeurópske monarchie k objavným i dobyvačným výpravám. Od 15. storočia zaznamenávame rýchlu dynamiku rastúceho vplyvu západoeurópskych štátov na celosvetový vývoj. Uvedte meno a priezvisko a krajinu pôvodu moreplavca, ktorý oboplával Nový Zéland, preskúmal východné pobrežie Austrálie, prenikol za južný polárny kruh a objavil napr. aj Havajské ostrovy.

7. V období 17. storočia vzdelávanie predstavovalo oblasť, kde sa konfesiónálny zápas prejavil veľmi intenzívne. Školstvo sa stalo dôležitým nástrojom protireformačnej a rekatolizačnej politiky. Významné miesto v tomto procese zaujímala aj Trnavská univerzita, založená v roku 1635.

Prečítajte si úryvok prameňa, ktorého autorom je Peter Pázmáň, zakladateľ Trnavskej univerzity, a z tvrdení uvedených za písmenami a) – d) označte dve pravdivé.

„Často som s obavami premýšľal, ako by sme mohli rozšíriť v Uhorsku katolícku vieru a zároveň slúžiť k úcte urodzeného uhorského národa. Ako lepšie než všetky iné spôsoby sa nám videlo, aby bola vytvorená univerzita, kde by skrotla duša bojovného národa a pripravovali by sa ľudia vhodní na vedenie cirkvi a službu štátu. Nechýbala nám ani chuť, ani snaha pre túto vec, avšak nešťastný osud vlasti a iné potrebné zakladania nás stále zadržovali, aby sme mohli uspokojiť našu túžbu...“

- a) Založenie univerzity sa chápalo ako prostriedok na posilnenie katolíckej viery v Uhorsku.
- b) Univerzita mala predovšetkým upevňovať stavovské výsady a spoločenské postavenie uhorskej elity.
- c) Štúdium na univerzite malo pripravovať osoby využiteľné nielen pre duchovnú službu, ale aj pri správe vecí verejných.
- d) Zakladateľ zdôrazňoval najmä potrebu vytvoriť inštitúciu súťažiacu so zahraničnými univerzitami svojou vedeckou prestížou.

8. **Prečítajte si vyhlásenia nemeckého cisára Wilhelma II. a nemeckého kancelára Otta von Bismarcka uvedené za písmenami a) a b) a označte to, ktoré charakterizuje politiku revanšu.**

- a) *„Postupujte bez milosti. Zajatcov neberte. Kto padne do vašich rúk, je stratený. Môžete sa zapísať do pamäti Číny na ďalších tisíc rokov tak, že žiadny Číňan sa neopováži ani len krivo pozrieť na Nemca.“*
- b) *„Za posledných 14 rokov som mal, čo sa týka Francúzska, iba jeden cieľ: vybudovať mier a donútiť ho, aby zabudlo na vojnu. Želal by som si, aby ste zabudli na Sedan tak, ako ste zabudli na Waterloo.“*

9. **Analyzujte úryvok z historického prameňa *Zpráva o sjezdu slovanském* a odpovedzte na otázky uvedené za písmenami A) a B).**

„Veľké hnutie nemeckých národov, túžiacich po zriadení novej zjednotenej nemeckej ríše zachvátilo i veľkú časť rakúskej ríše (...).

Na druhej strane vymohli si v rakúskej ríši Maďari také postavenie, ktoré sa rovnalo takmer úplnému odtrhnutiu uhorskej koruny od spoločného zväzku ríše.

Potreba spoločnej obrany proti tomuto dvojakému, vonkajšiemu a vnútornému, nepriateľovi vzbudila myšlienku slovanského zjazdu, zhromaždenia mužov všetkých slovanských kmeňov v rakúskej ríši (...).

Myšlienka slovanského zjazdu vznikla zároveň u všetkých slovanských kmeňov, menovite u Juhoslovanov, u Slovákov, u Čechov, u Poliakov.

A) Ako sa nazýva politická koncepcia zviditeľnenia, existencie a zabezpečenia slovanských národov v rámci Rakúsko-Uhorska?

B) V 19. storočí sa medzi slovanskými intelektuálmi šíril aj názorový prúd s orientáciou na Rusko. Popularita Ruska po revolučnom roku 1848 súvisela s popularitou panslavizmu. Ako sa nazýva tento názorový prúd?

10. Usporiadajte chronologicky na časovú os nižšie uvedené udalosti súvisiace s habsbursko-osmanskými konfliktami a uveďte rok, kedy sa odohrali.

a) dobytie Nových Zámkov	b) mier v Karlovci	c) bitka pri Viedni
d) bitka pri Moháči	e) žitavský mier	f) vašvársky mier

11.

A) Podľa mapy vytvorte správne trojice tak, aby ku každému mestskému zväzu patrila správna oblasť a správne mesto z ponuky.

Bardejov, Confessio Pentapolitana, Spiš, Confessio Heptapolitana, Kremnica, východné Slovensko, Spišská Nová Ves, stredné Slovensko, Confessio Scepusiana

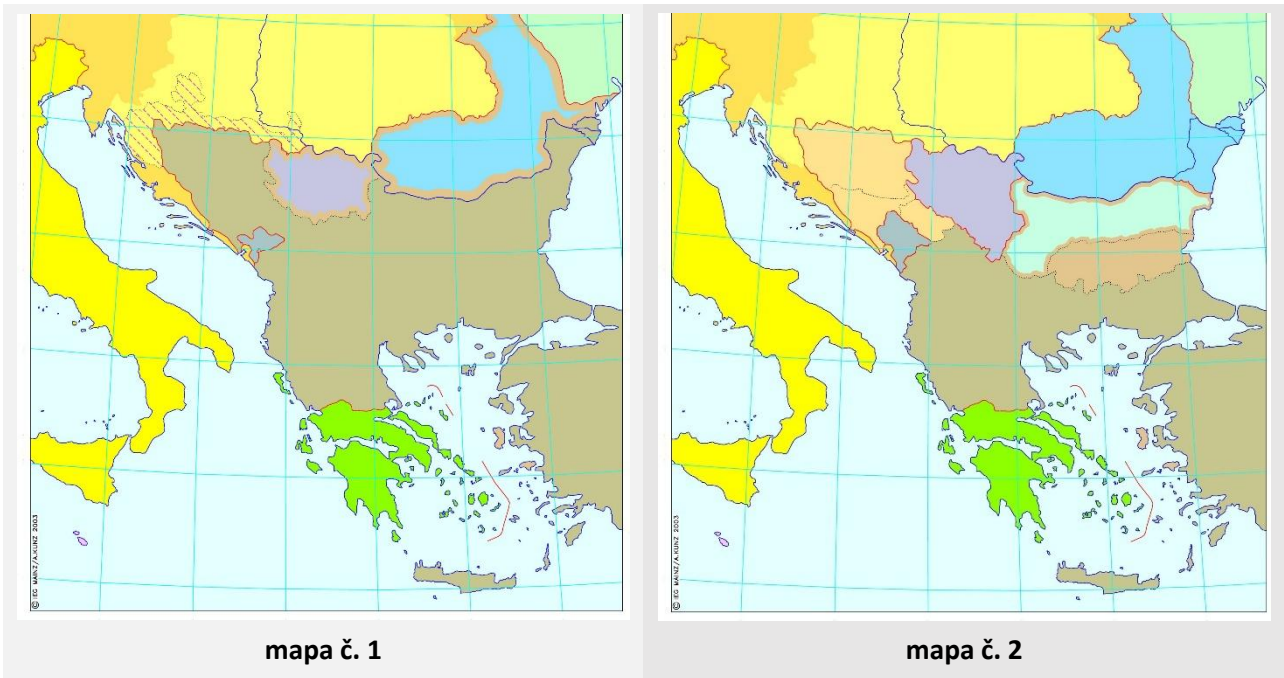
B) Označte správne tvrdenie.

- a) Katolícku cirkev posilňoval proces sekularizácie jej majetkov v 16. storočí.
- b) Koncom 16. storočia sa začali kalvínske a luterské vierovyznania vzájomne ostrejšie vyhraňovať.

12. Viacero miest a obcí na Slovensku bolo v priebehu 20. storočia premenovaných podľa významných osobností, ktoré výrazne prispeli k formovaniu moderného slovenského národa koncom 18. a v prvej polovici 19. storočia. **Zo štyroch možností identifikujte sídlo, ktoré nenesie takýto názov.**

- a) Hurbanovo   b) Bernolákovo   c) Kolárovo   d) Štúrovo

13. Analyzujte mapy Balkánu č. 1 a č. 2 pred rokom 1878 a po roku 1878 a pri otázkach uvedených za písmenami A) – C) označte vždy jednu správnu odpoveď.

A) Ktorý historický medzník mapy zobrazujú?

- a) Berlínska konferencia   b) Berlínsky kongres   c) Krymská vojna

B) Ktoré oblasti Balkánu sa politicky zmenili po roku 1878?

- a) Bulharsko zostalo závislé od Osmanskej ríše a jeho územný rozsah zodpovedal sanstefanskej mierovej zmluve.
b) Celý Balkán skončil pod správou Rakúsko-Uhorska.
c) Srbsko, Rumunsko a Čierna Hora upevnili svoju samostatnosť.

C) Čím sa vysvetľuje, že ani po tejto udalosti sa situácia na Balkáne neupokojila?

- a) Osmanská ríša opätovne získala kontrolu nad celým Balkánom.
b) Balkánske štáty sa vzdali samostatnosti a podrobili sa diktátu veľmocí.
c) Na Balkáne pretrvávali národnostné a územné spory a o vplyv v regióne súperili veľmoci.

14. Prečítajte si text o modernizácii v 19. storočí a vyhľadajte a podčiarknite v ňom päť faktických chýb.

Devätnáste storočie býva označované ako storočie americkej revolúcie. Pre jej úspech sa stala nevyhnutnou revolúcia v doprave, ktorá zaisťovala rýchly prísun surovín a pracovných síl pre výrobu, ako aj odvoz veľkého množstva výrobkov pre svetový trh. V tomto období sa posilnilo výnimočné postavenie Ruska pred ostatnými krajinami. Elektrinou/uhlím poháňaný parný stroj zmenil spolu s ďalšími vynálezmi charakter výroby. Jedným z vynálezov bol aj horkovzdušný balón. Podstatná časť výroby prešla do rúk remeselníkov.

- 15.** Nacistická ideológia tvrdila, že pre dobytie a kolonizáciu veľkej časti Európy potrebuje nacistické Nemecko početné a údajne „rasovo čisté“ nemecké obyvateľstvo. Preto sa nacistický režim usiloval rozšíriť takzvané „národné spoločenstvo“ (*Volksgemeinschaft*). Program *Lebensborn* vznikol ako kampaň, ktorá mala povzbudzovať takzvaných „rasovo hodnotných“ Nemcov, aby mali viac detí.

Prečítajte si text prameňa a na základe informácií v ňom pri otázkach uvedených za písmenami A) – C) označte vždy jednu správnu odpoveď.

„Úlohou tohto dobročinného združenia je poskytovať ochranu nastávajúcim matkám „dobrej krvi“ pod patronátom ríšskeho vodcu SS. Lebensborn sa odlišuje od všetkých ostatných inštitúcií národnosocialistického štátu, ktoré plnia podobné úlohy na celoštátnej úrovni; jeho činnosť je založená na uplatňovaní prísneho princípu genetického výberu, aký presadzovala ochranná jednotka SS. Na plnenie tejto úlohy vytvoril Lebensborn pôrodné domovy vo všetkých častiach Veľkonemeckej ríše, pričom ich vybavenie zodpovedá potrebám doby.“

„Domovy Lebensbornu boli zriadené pre manželky príslušníkov SS a nemeckej polície, ako aj všeobecne pre vydaté matky odkázané samy na seba a slobodné matky, ktoré potrebujú osobitnú ochranu. Podmienkou prijatia do domova je preukázanie dobrého zdravotného stavu, genetického zdravia a árijského pôvodu až po starých rodičov vrátane. Tento dôkaz musia predložiť otec i matka ešte nenarodeného dieťaťa.“

A) Čo bolo hlavným cieľom organizácie Lebensborn podľa uvedeného textu?

- a) Poskytovať všeobecnú sociálnu pomoc všetkým matkám bez rozdielu.
- b) Chrániť a podporovať nastávajúce matky, ktoré podľa nacistických predstáv spĺňali rasové a zdravotné podmienky.
- c) Zabezpečovať starostlivosť o vojnových invalidov a siroty.

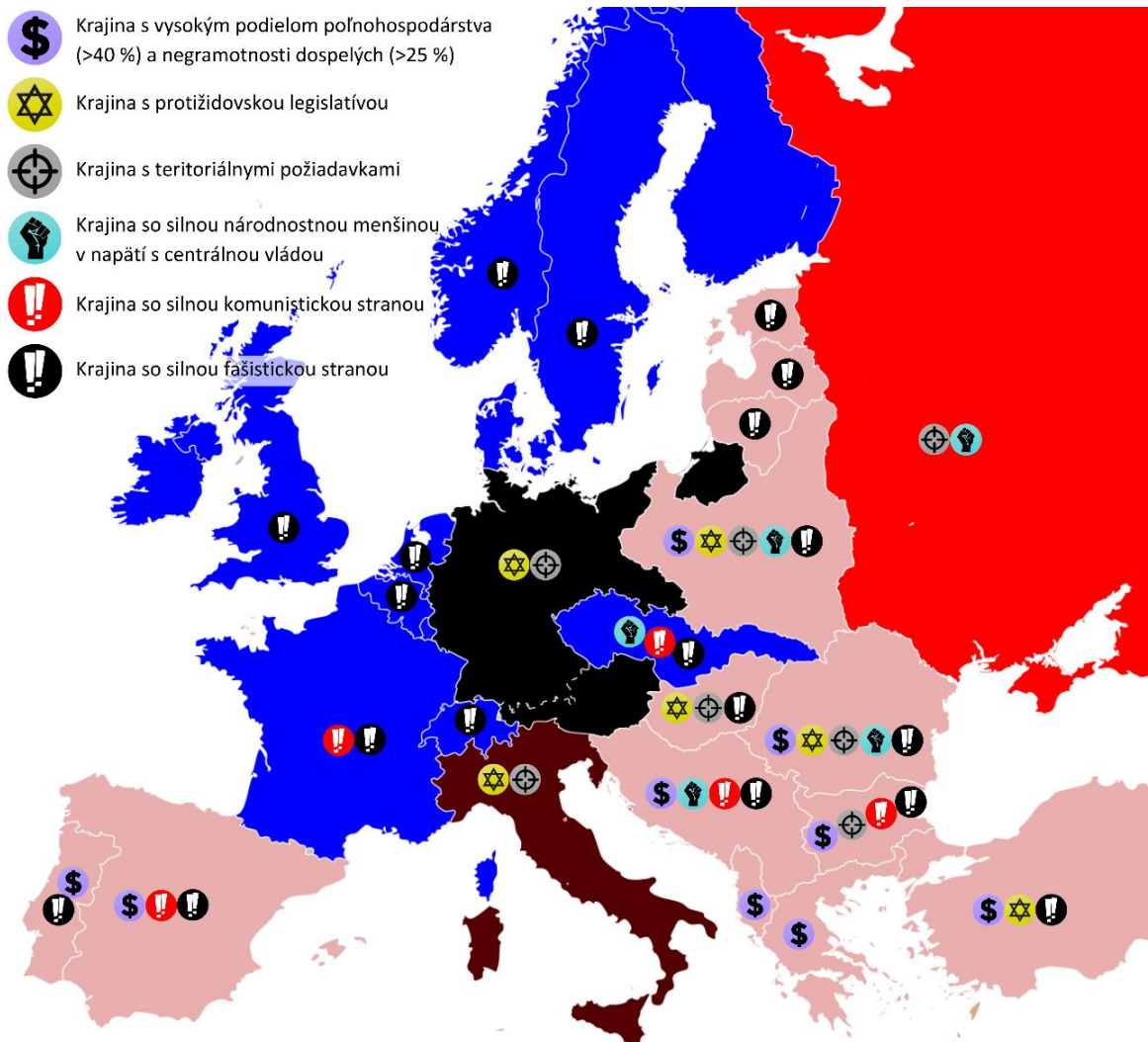
B) Ktorú podmienku museli rodičia dieťaťa splniť, aby mohla byť matka prijatá do domova Lebensbornu?

- a) Museli doložiť telesnú spôsobilosť, dedičnú „bezchybnosť“ a pôvod zodpovedajúci nacistickým rasovým požiadavkám.
- b) Museli preukázať len nemecké občianstvo a dobrú finančnú situáciu.
- c) Museli byť obaja členmi nacistickej strany.

C) Čo text hovorí o nacistickej politike?

- a) Nacistický režim podporoval rovnosť všetkých obyvateľov bez ohľadu na pôvod.
- b) Nacistický režim sa usiloval o kontrolu obyvateľstva podľa rasových a dedičných kritérií.
- c) Nacistický režim považoval sociálnu pomoc za dôležitejšiu než ideológiu.

16. Na základe infografiky znázorňujúcej 28 európskych krajín v polovici roku 1938 vyriešte úlohy za písmenami A) – C).

Obr. 7

A) Každá farba štátov v infografike predstavuje určitý politický režim. Na základe infografiky doplňte do tabuľky režim, ktorý daná farba reprezentuje.

B) Prečítajte si výroky a na základe infografiky určite ich pravdivosť. Písmenom „P“ označte pravdivé a písmenom „N“ nepravdivé výroky.

- a) Štvrtina štátov mala pred druhou svetovou vojnou teritoriálne požiadavky voči iným krajinám.
- b) Väčšina krajín s viac ako 40-percentným podielom poľnohospodárskej výroby leží na Balkánskom a Apeninskom polostrove.
- c) Medzi štátmi, ktoré prijali antisemitskú legislatívu ešte pred vypuknutím druhej svetovej vojny, nebol ani jeden štát ležiaci na polostrove.
- d) Československo bolo krátko pred druhou svetovou vojnou obklopené krajinami s autoritárskym alebo totalitným režimom.
- e) Silné národnostné menšiny boli v napätí s centrálnou vládou iba v krajinách so silnou komunistickou stranou.

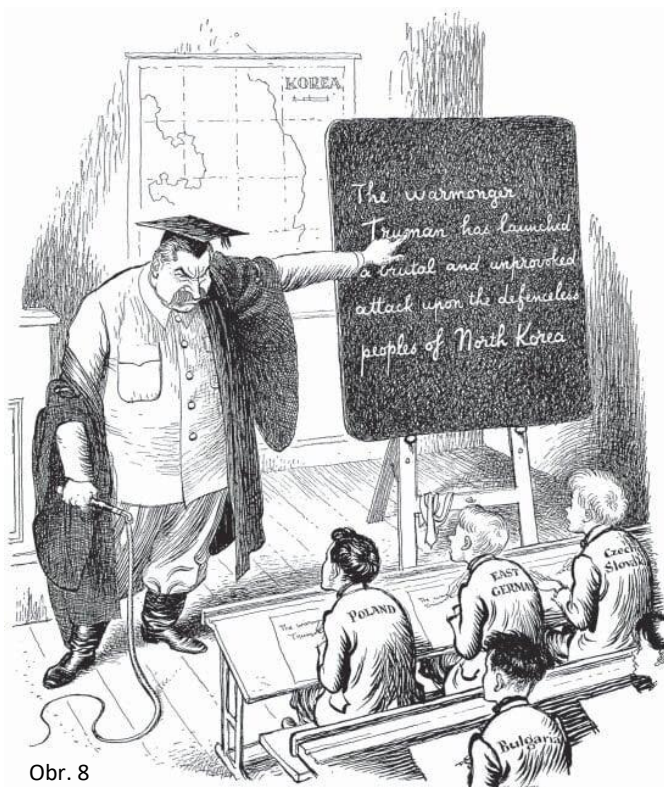
C) Z nižšie uvedených faktorov označte tri, ktoré viedli k pádu demokratických režimov v medzivojnovom období v Európe.

- a) Nestabilita novovzniknutých demokracií a ich neschopnosť čeliť vonkajším a vnútorným krízam.
- b) Nespokojnosť s usporiadaním zavedeným viedenským kongresom po prvej svetovej vojne.
- c) Využívanie veľkej hospodárskej krízy na mobilizáciu nespokojnosti obyvateľstva.
- d) Nárast podpory autoritárskych lídrov odmietajúcich parlamentnú demokraciu.

17. Karikatúra s názvom *Ver tomu, alebo pocítiš bič (Believe it or knout)* bola uverejnená v roku 1950 v britskom satirickom časopise *Punch*. Na tabuli je napísané: „Vojnový štváč. Truman nevyprovokovane zaútočil na bezbranný ľud Severnej Kórey.“ Postava učiteľa zobrazuje sovietskeho vodcu Josifa V. Stalina, sediaci žiaci majú oblečené tričká s nápisom Poľsko, Východné Nemecko, Československo, Bulharsko.

Analyzujte karikatúru a pri otázkach uvedených za písmenami A) – C) označte vždy jednu správnu odpoveď.

A) Čo naznačuje karikatúra o vzťahu

Obr. 8

Sovietskeho zväzu k štátom východného bloku?

- a) Sovietsky zväz rešpektoval úplnú politickú samostatnosť štátov východného bloku.
- b) Sovietsky zväz sa usiloval o ideologickú kontrolu a politické usmerňovanie štátov východného bloku.
- c) Štáty východného bloku spolupracovali so Sovietskym zväzom len v oblasti obchodu.
- d) Karikatúra ukazuje, že Sovietsky zväz nemal po druhej svetovej vojne vo východnej Európe výrazný vplyv.

B) Akú úlohu zohral Stalin pri formovaní východného bloku po druhej svetovej vojne?

- a) Stalin vystupoval ako predstaviteľ sovietskej moci, ktorý ovplyvňoval politický a ideologický vývoj štátov východného bloku.
- b) Stalin sa usiloval o vytvorenie zväzku rovnocenných štátov, v ktorom by každá krajina rozhodovala úplne samostatne.
- c) Stalinova politika voči východnej Európe bola založená najmä na podpore politického pluralizmu a slobodnej súťaže strán.
- d) Autor karikatúry chcel ukázať Stalina predovšetkým ako reformátora školstva vo východnej Európe.

C) Označte historickú okolnosť, ktorá viedla k situácii zobrazenej na tejto karikatúre.

- a) Truman podnikol nevyprovokovaný útok na Južnú Kóreu.
- b) Štáty východného bloku prijímali sovietsku politiku úplne dobrovoľne.
- c) Stalin podporoval presadzovanie Marshallovoho plánu v krajinách pod sovietskym vplyvom.
- d) Stalin nenaplnil rozhodnutia prijaté na Jaltskej konferencii po skončení druhej svetovej vojny, čím sa zvýšilo napätie medzi Sovietskym zväzom a Spojenými štátmi.

18. Z možností uvedenými za písmenami a) – g) označte štyri, ktoré sa uskutočnili v Československu v roku 1968.

- a) invázia vojsk štyroch štátov Varšavskej zmluvy do Československa
- b) Ústavný zákon o československej federácii
- c) Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. Zjazde KSČ
- d) pokus o socializmus s ľudskou tvárou
- e) Akčný program KSČ
- f) upálenie Jána Palacha
- g) Gustáv Husák zvolený za prezidenta ČSSR

19. Vyberte a zaradte udalosti uvedené za písmenami a) – l) do období vyčlenených v tabuľke nižšie.

(Do každého obdobia patrí vždy jedna udalosť národných (v tabuľke riadok „ND“), európskych

(v tabuľke riadok „ED“) a svetových (v tabuľke riadok „SD“) dejín. Stačí uviesť zástupné písmená. Tri možnosti sú navyše.)

a) 1. berlínska kríza	b) vylodenie v Normandii
c) podpísanie Maastrichtskej zmluvy	d) Košický vládny program
e) Ústava Československej socialistickej republiky	f) povstanie v Poľsku
g) vznik svetového kongresu Slovákov v New Yorku	h) karibská kríza
i) Euro na Slovensku	j) východné rozšírenie EÚ
k) invázia ZSSR do Afganistanu	l) kórejska vojna

	1945 – 1955	1956 – 1967	1969 – 1993
ND			
ED			
SD			

20. V súčasnosti prebieha na Blízkom východe ďalší z konfliktov nadväzujúci na dlhodobú kontinuitu mocenských, náboženských a územných sporov v tomto priestore. Tento región patril už od najstarších čias k najvýznamnejším centráм civilizačného vývoja. **Prečítajte si tvrdenia a označte jedno, ktoré správne spája dnešné štáty s významnými historickými štátmi.**

- Dnešný Irak je priamym pokračovaním Perzskej ríše a Irán vyrástol na území Sýrie.
- Perzská ríša sa po grécko-perzských vojnách rozprestierala aj na území dnešného Turecka a Grécka.
- Územie dnešného Iránu bolo jadrom Perzskej ríše, kým dnešný Irak sa rozkladá na území starovekej Mezopotámie.
- Dnešný Irán zodpovedá územiu Palestíny a Irak nadväzuje na oblasť starovekého Egypta.

* Zoznam zdrojov obrázkov a prameňov je uvedený na konci Riešiteľského hárku.

Autorky: PhDr. Anna Bocková, PhD., Mgr. Ivana Dendys, PhD., Mgr. Miriam Viršínská, PhD.

Recenzentka: PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc.

Redakčné úpravy: Mgr. Ivana Dendys, PhD.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: NIVaM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava 2026